

A KAP ELSŐ PILLÉRE: I – A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉKPIACOK KÖZÖS SZERVEZÉSE (KPSZ)

A KPSZ a KAP-ban foglalt piaci intézkedéseket foglalja magában. A 21 közösen szervezett piacot az egymást követő reformok nyomán 2007-ben az összes mezőgazdasági termékre vonatkozó KPSZ-ben egyesítették. A KAP felülvizsgálatai ezzel párhuzamosan fokozatosan piacorientálttá tették a KAP-ot, és csökkentették a beavatkozási eszközök hatókörét; ez utóbbiakat jelenleg olyan „biztonsági hálóknak” tekintik, amelyeket csak válság esetén kell alkalmazni.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 38–44. cikke, az [1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet](#) és az [1370/2013/EU tanácsi rendelet](#).

ISMERTETÉS: 21 KÖZÖSEN SZERVEZETT PIACTÓL AZ EGYETLEN KÖZÖSEN SZERVEZETT PIACIG

A közösen szervezett piacok a KAP alapvető elemei annak létrehozása óta: a közösen szervezett piacokon belül kerültek bevezetésre az agrárágazatoknak megfelelően eltérő piactámogatási rendszerek.

A közösen szervezett piac megvalósításával a KAP céljait (az EUMSZ 40. cikke) kívánják teljesíteni, azaz a piacok stabilizálását, a mezőgazdasági termelők számára méltányos életszínvonal biztosítását és a mezőgazdasági termelés növelését. A KPSZ az EUMSZ I. mellékletében felsorolt termékekre alkalmazandó. Olyan mechanizmusokat tartalmaz, amelyek e termékek Unióban történő előállítására és kereskedelmére vonatkoznak. E mechanizmusok az adott termékek sajátosságainak megfelelő, különböző biztosítékokat kínálnak. A KPSZ piaci intézkedései a KAP első pillére alá tartoznak.

Az egységes KPSZ 2007-es hatálybelépése előtt ([1234/2007/EK tanácsi rendelet](#)) 21 közösen szervezett egyedi piac létezett egymás mellett, amelyeket megfelelő alaprendeletek határoztak meg. A KPSZ-ek eredetileg elsősorban a garantált árakon alapultak, amelyeket közvetlen támogatások nyújtása révén először teljes, később részleges ellentételezést biztosítva fokozatosan csökkentettek. Ezenkívül a 2003-as reformtól kezdve (lásd a [3.2.3.](#) sz. tájékoztatót) a különböző közösen szervezett piacokba beépített közvetlen támogatások nagy része a termeléstől fokozatosan függetlenné vált, és átkerült a közösen szervezett piacokra vonatkozó rendeletekből

(az egységes támogatási rendszer végrehajtása) először az [1782/2003/EK rendeletbe](#) majd az „állapotfelmérés” elfogadását követően a [73/2009/EK rendeletbe](#).

Az egymást követő reformok átalakították a beavatkozási eszközöket, és ezeket jelenleg olyan „biztonsági hálóknak” tekintik, amelyeket csak súlyos piaci zavarok miatt bekövetkező válságok esetén vetnek be. Az árakon keresztül nyújtott támogatást illetően csak az intervenciós árak maradtak meg (olyan garantált árak, amelyek alatt a tagállam által kijelölt intervenciós szerv megvásárolja és tárolja a termelt mennyiséget). Az intervenció nagymértékben csökkent (lásd lejjebb a KPSZ finanszírozásáról szóló bekezdést).

A 2013 UTÁNI ÚJ KPSZ

A KPSZ-szel kapcsolatos szabályok különösen összetettek: az alaprendelet 232 cikkeből áll, amelyek kiegészülnek a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokból és a végrehajtási aktusokból származó sok-sok szabállyal.

A KPSZ meghatározza az érintett mezőgazdasági termékeket. Egy belső területből (piaci intervenció, termékértékesítési intézkedések, a forgalmazásra és a termelői szervezetekre vonatkozó szabályok) és egy külső területből áll, ez utóbbi a harmadik országokkal zajló kereskedelemre vonatkozik (behozatali és kiviteli tanúsítványok, behozatali vámok, vámtarifák adminisztrációja, export-visszatérítések stb.). Magában foglalja a vállalkozásokra és az állami támogatásokra vonatkozó versenyszabályokat is. A KPSZ általános rendelkezéseket is tartalmaz a rendkívüli intézkedésekre vonatkozóan (például az áringadozások vagy más események miatt bekövetkező piaci zavarok megelőzése, az állatbetegségekkel és a fogyasztók közegészségét, az állatok vagy növények egészségét fenyegető kockázatok miatti bizalomvesztésével kapcsolatos piactámogató intézkedések, a piacon bekövetkező súlyos egyensúlyhiány időszakában az összehangolt fellépésekkel kapcsolatos intézkedések) és egy olyan új tartalékalapot, amely elősegíti a mezőgazdasági ágazatban jelentkező esetleges válságok kezelését.

E tartalékalap olyan új eszköz, amelyből a termelést vagy a forgalmazást érintő válságok idején támogatják az ágazatot. A tartalékalapot minden évben a pénzügyi fegyelmi mechanizmus ([1306/2013/EU rendelet](#)) keretében a közvetlen kifizetések csökkentése révén fennmaradó pénzekből finanszírozzák. A pénzügyi fegyelem csak a 2 000 EUR-t meghaladó közvetlen kifizetésekre alkalmazandó. Amennyiben a tartalékalap igénybevételére nem kerül sor, azt minden évben elkülönítik a termelők javára. A 2014–2020 közötti időszakra a tartalékalap hét, éves szinten egyenként 400 millió eurós részre oszlik (amelynek összértéke így 2 800 millió eurót tesz ki). A tartalékalapot a piaci zavarok elhárítása érdekében fel lehet használni a rendkívüli intézkedések finanszírozására.

Felülvizsgálták az állami intervenció és a magánraktározási támogatás rendszerét a gyors és hatékony válaszingtézkedések biztosítása érdekében. A vaj és a sovány tejpor esetében egy hónappal meghosszabbították az intervenciós időszakot; a tej és a sovány tejpor esetében bizonyos maximális értékek fölött automatikus értékesítésről rendelkeznek; a vaj esetében 50 000 tonnára emelték a rögzített áron történő felvásárlás maximális mennyiségét; és egyes oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel

(OEM) vagy oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel (OFJ) ellátott sajtok magántárolási támogatásra jogosultak.

A kínálatszabályozó intézkedések tekintetében a cukorkvótarendszer 2017. szeptember 30-án megszűnt. Az új KPSZ a bortermelő szektorban a telepítési jogok rendszerének 2015 végére való megszüntetéséről is rendelkezik. Ezt követően a 2016–2030-as időszakra vonatkozóan bevezetésre került az új telepítésekre vonatkozó engedélyezési rendszer (a borral foglalkozó magas szintű munkacsoport 2012. decemberi ajánlásainak megfelelően). Évi akár 1%-kal nőhet majd a szőlőtelepítések engedélyezése.

Megerősítették, hogy 2015. március 31-én megszűnik a kvóták rendszere a tejágazatban. A „tejre vonatkozó mini jogszabálycsomag” ([261/2012/EU rendelet](#)) rendelkezéseit, amelyek a szerződéses viszonyokat szabályozzák a tej és a tejtermékek ágazatában, beépítették az új rendeletbe. E rendelkezések célja a tejtermelők tárgyalási pozíciójának erősítése az ellátási láncban. Ezek az intézkedések lehetővé teszik a tagállamok számára azt, hogy kötelezzék a mezőgazdasági termelőket és a tejfeldolgozókat írásbeli szerződések alkalmazására. A mezőgazdasági termelők a rendelkezések alapján kollektíven is megköthetik a szerződéseket a termelői szervezeteken keresztül. Termelői szervezetek szabályozhatják az OEM vagy OFJ által védett sajtok kínálatát is. Az Európai Bizottság 2016 novemberében kiadta a tejágazati csomag végrehajtásáról szóló második jelentést, és arra jutott, hogy a csomag megerősíti a tejtermelők helyzetét az ellátási láncban belül.

Ezenkívül meghosszabbították a gyümölcsök és a tej iskolai fogyasztását elősegítő programokat, és az iskolai gyümölcsfogyasztást támogató program számára elkülönített éves költségvetést 90 millió euróról 150 millió euróra növelték. Az [\(EU\) 2016/791 rendelet](#) javított e programok működésén.

A gazdák tárgyalási pozíciójának erősítése érdekében valamennyi szektorra kiterjesztették a termelői szervezetekkel, a termelői szervezetek egyesületeivel és az ágazatközi szervezetekkel kapcsolatos rendelkezéseket. Ezek finanszírozása a vidékfejlesztés keretébe tartozik. Emellett az olívaolaj, a szántóföldi növények és a marhahús ágazatában tevékenykedő termelői szervezetek tagjaik nevében bizonyos feltételek mellett részt vehetnek a kollektív tárgyalásokon. Bizonyos esetekben az elismert termelői szervezetek, ezek egyesületei és az elismert ágazatközi szervezetek számára engedélyezheti az Európai Bizottság, hogy a piac stabilizálása érdekében átmeneti intézkedéseket (például forgalomból történő kivonás vagy magánraktározás) hozzanak.

Az új rendelet megtartja a harmadik országba történő kivitelre vonatkozó export-visszatérítéseket, de csak bizonyos termékek esetén és akkor, ha a belső piacon fennálló feltételek megfelelnek a rendkívüli intézkedéseket szükségessé tevő feltételeknek.

A KAP Lisszaboni Szerződéshez való igazítása (különös tekintettel azokra a kérdésekre, amelyek az EUMSZ 43. cikkének (3) bekezdésével kapcsolatosak, ahol a Tanács egyedüli döntéshozó) kényes kérdésnek bizonyult a KPSZ reformjáról szóló tárgyalások során. Ettől kezdve néhány, az állami beavatkozással, a

magánraktározással, az iskolai programokkal, az export-visszatérítésekkel és a cukorágazattal kapcsolatos intézkedés a Tanács kizárólagos hatáskörébe tartozik (1370/2013/EU tanácsi rendelet) (lásd a [3.2.1.](#) sz. tájékoztatót).

A KPSZ FINANSZÍROZÁSA

A KPSZ-t az Európai Mezőgazdasági Garanciaalpból (EMGA) finanszírozzák. 2017-ben a piaci intervenciókkal kapcsolatos összes intézkedés 3,1 milliárd eurót, az EMGA összes kiadásának megközelítőleg 6,9%-át tette ki. Az 1. táblázat jól mutatja, hogy radikálisan csökkentek az export-visszatérítésekre szánt összegek.

1. táblázat: A mezőgazdasági piacokon végrehajtott intervenciókkal kapcsolatos EMGA-kiadások megoszlása (millió EUR)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Raktározás	173,4	93,6	- 194,6	17,4	25,1	5,1	18,4	52,4	27,6
Export-visszatérítés	649,5	385,1	179,4	146,7	62,4	4,5	0,3	0,6	0,0
Egyéb piaci intézkedés	3 083,5	3 454,8	3 428,3	3 344,5	3 217,2	2 579,6	2 698,0	3 185,2	3 061
Összesen	3 906,4	3 933,5	3 413,1	3 508,6	3 304,7	2 589,2	2 716,7	3 238,2	3 088,6

Forrás: A Bizottság pénzügyi jelentései az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak

A közvetlen támogatásokkal és a vidékfejlesztéssel szemben a piaci intézkedések esetében nem áll rendelkezésre előre elkülönített nemzeti költségvetési keret. A 2014–2020 közötti időszakban az uniós piacpolitika számára rendelkezésre álló finanszírozásnak – beleértve a válságokra képzett tartalékokat is – a KAP teljes költségvetésének kb. 4%-át (17,5 milliárd eurót) kell kitennie.

A KPSZ-re komoly szerep hárult a válságok következtében a tej-, a sertés-, a zöldség- és gyümölcságazatban. A Bizottság a támogatást szolgáló három intézkedéscsomagot fogadott el: 2015 szeptemberében, 2016 márciusában és júliusában. Az első csomag 500 millió eurós költségvetéssel rendelkezett, és célja a gazdák likviditási helyzetének könnyítése és a piacon jelentkező egyensúlyhiányok korlátozása volt (a sertéshús magántárolási rendszerének létrehozásával és a vaj és a sovány tejpör magántárolási támogatásának erősítésével). Ezt követően a Bizottság 2016 márciusában első alkalommal vezette be az egyik rendkívüli intézkedést (a KPSZ 222. cikke), amely lehetővé teszi a tejágazaton belüli termelői szervezetek, szakmaközi szervezetek és szövetkezetek számára, hogy termelésük korlátozása érdekében önkéntes megállapodásokat kössenek. E határozat kiegészítette az állami támogatások átmeneti megemelését és a sovány tejpörre és a vajra vonatkozó felső intervenciók határérték megkétszerezését. Végül a 2016. szeptemberi intézkedéscsomag előírta a tejtermelés csökkentését ösztönző uniós szintű rendszer bevezetését (150 millió euró), egy feltételekhez kötött felzárkóztatási támogatást, amelyet a Bizottság által javasolt lista alapján a tagállamoknak kell meghatározniuk és végrehajtaniuk (350 millió euró, amelyet a tagállamok a nemzeti alapokból ugyanilyen összeggel kiegészíthetnek), bizonyos fokú rugalmasságot biztosító technikai intézkedéseket (például a termeléstől függő támogatás tekintetében), likviditási támogatást és a

biztonsági háló mechanizmusainak erősítését (az intervenciós intézkedések és a sovány tejpor magántárolási támogatásának meghosszabbítása). A válságokra képzett tartalékot eddig nem használták fel.

A 2016 januárjában létrehozott munkacsoport, amelynek feladata a mezőgazdasági piacokkal kapcsolatos politika jövőjének átgondolása volt, 2016 novemberében nyújtotta be jelentését. Az Európai Parlament elfogadta a munkacsoport arra irányuló javaslatait, hogy kiegészítő módosításokat nyújtson be a salátarendelethez vonatkozó javaslatához ([COM\(2016\) 0605](#), 2016. november), amely a 2014–2020 közötti többéves pénzügyi keret félidős felülvizsgálatát kísérte (lásd a [3.2.9.](#) sz. tájékoztatót). Megállapodás jött létre a Tanáccsal októberben, és 2017 decemberében megtörtént a szöveg – az [\(EU\) 2017/2393 rendelet](#) – nyilvánosságra hozatala.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A „tejre vonatkozó mini jogszabálycsomag” ([261/2012/EU rendelet](#)) az első olyan mezőgazdasági jogalkotási aktus, amelyet az Európai Parlament és a Tanács a rendes jogalkotási eljárás keretében fogadott el.

A KPSZ az új KAP-ról szóló tárgyalások egyik legvitatottabb kérdése volt. A plenáris ülésen a négy új rendeletről tartott szavazáson a KPSZ-rendeletre vonatkozó szavazás váltotta ki a legnagyobb vitát (2013. március – 375 igen szavazat szemben 277 nem szavazattal). Ennek oka elsősorban az, hogy a KPSZ igen érzékeny problémákat érint, például a mezőgazdasági piacok szabályozását, a versenyszabályok mezőgazdaságra történő alkalmazását és az egyes intézmények KAP-ban betöltött szerepét (különös tekintettel az EUMSZ 43. cikkének (3) bekezdésére). A Parlament társjogalkotóként kivette részét az új rendelet megalkotásából. Támogatta például a durumbúza újbóli felvételét az intervencióra jogosult termékek jegyzékébe, a vajra vonatkozó állami intervencióra alkalmazandó mennyiségi korlátozás növelését (50 000 tonnára szemben a bizottsági javaslatban szereplő 20 000 tonnával), az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel vagy oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel ellátott sajtok felvételét a magántárolási támogatásra jogosult termékek jegyzékébe, a gyümölcs- és zöldségágazatbeli termelői szervezeteknek vagy termelői szervezetek társulásainak nyújtott uniós pénzügyi támogatás felső határának emelését, a cukorkvóták rendszerének 2017-ig történő meghosszabbítását, a szőlőtelepítésre vonatkozó engedélyezési rendszer fenntartását a telepítési jogok rendszerének megszűnése után stb.

Ezenkívül a Parlament szorosan nyomon követi a KPSZ-szel kapcsolatos felhatalmazáson alapuló jogi aktusok Bizottság általi kidolgozását a reform során kialakult politikai kompromisszumnak való megfelelésük biztosítása érdekében. A Parlament ugyanis kifogást emelhet e felhatalmazáson alapuló jogi aktusokkal szemben, aminek következtében a Bizottságnak adott esetben vissza kell vonnia az érintett aktust (lásd a [3.2.1.](#) sz. tájékoztatót).

A Parlament szoros figyelemmel követi az agrárágazatbeli válság elleni küzdelem érdekében elfogadott intézkedéseket.

Végezetül, a közös piacszervezésről szóló rendelet kiegészítéseként a Parlament 2019 márciusában jogalkotási állásfoglalást fogadott el az élelmiszer-ellátási láncban

a vállalkozások közötti kapcsolatokban előforduló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvre irányuló bizottsági javaslatról^[1]. A nem jóhiszeműen, tisztességtelen módon és/vagy az egyik kereskedelmi partner által egy másikkal szemben támasztott tisztességtelen gyakorlatok elleni küzdelem érdekében a javasolt új irányelv meghatározza az agrár-élelmiszeripari ellátási lánc vásárlói és szállítói közötti kapcsolatokban előforduló tiltott, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok minimális listáját. A Tanács a Parlament első olvasatát követően 2019 áprilisában fogadta el a jogalkotási aktust.

Albert Massot
05/2019

[1]Elfogadott szövegek, P8_TA(2019)0152.

